CHESTERTONS GODA HUMÖR

"HANS VÄLDIGA figur, hans bullrande humor, hans kärlek till öl och katolicism utgör några av hans främsta kännetecken"; så heter det i förlagsanmälan till den svenska upplagan av Gilbert Keith Chestertons bok *Ortodoxi* (Gebers, 9:50), ett försvar för den katolska tro till vilken Chesterton vid tiden för bokens författande (1908) ännu inte formellt anslutit sig. Det är en bisarr men väsentlig karaktäristik. Det enda tvivelaktiga ligger i talet om kärleken till öl; Chesterton skrev mycket om öl, kanske för att markera sin folklighet, men vad han drack var huvudsakligen bourgogne, på äldre och nyktrare dagar tre till fyra flaskor dagligen. En kolossalt fet herre, som vid bägaren under rungande gapskratt producerar paradoxer till Guds ära, det är den bild vi — av allt att döma med rätta — gör oss av denne trons försvarsakrobat.

Basen för detta märkliga liv — av allt att döma lyckligt likaväl som festligt — var säkerligen inte vare sig katolicismen eller bourgognen, utan ett nästan patologiskt gott humör. Vi behöver inte vara fångna i den gamla föreställningen om sammanhang mellan intelligens och olycka för att bli förvånade över denna ihärdiga munterhet. Chesterton var glad av naturen, han kunde inte låta bli att vara det. Men den katolska tron gjorde honom om möjligt ännu gladare. Den gav honom en känsla av absolut intellektuell trygghet, utan varje spår av problematik; intet tyder på att han nämnvärt tänkte på, än mindre grubblade över, den frälsningslära som han slukat med samma aptit som andra goda saker i livet. Alkoholkonsumtionen, som sattes i system långt tidigare, får också antas ha varit välgörande för hans speciella art av begåvning. Detta flöde av infall, där det sunda förnuftet klär sig i påfågelsdräkt och det befängda nästan blir övertygande, bär rusets prägel — oftast är det fråga om ett lätt rus, men ibland får man intrycket av några glas för mycket, och det rena larvet ligger nära.

Men frågan är om kombinationen inte blev litet för kraftig. Har någonsin en sådan intelligens, en sådan uppfinningsrikedom, en sådan kvickhet förenats med en sådan ytlighet? Chesterton tycks redan i trettiårsåldern ha blivit oförmögen att tänka annat än i kullerbyttor; tekniken är nästan alltid underhållande, men resultaten mer och mer groteska. Många har sökt spåra djupsinne bakom leken, men de har svårt att meddela vad de funnit.

*

Katolicismen annekteras utan svårighet av Chestertons goda humör. Det typiska med kristendomens känsla för världen och naturen är, skriver han, "en egendomlig anstrykning av glättighet som närmar sig frivolitet"; på den linjen har han givit sin tolkning av den helige Franciscus. "Det fanns någonting som var alltför stort för Gud att visa oss då han vandrade på jorden; och jag har ibland föreställt mig att det var hans munterhet." Det slappa och tjusande i denna reflexion, som avslutar "Ortodoxi", är betecknande för Chestertons hela debattmetod; vem orkar diskutera tanken att Jesus egentligen skulle ha varit en muntergök, som Chesterton själv, men var tvungen att hålla sig allvarlig av något slags hänsyn till människorna? Denna lyckliga människa finner Alices underbara land i det vardagliga, det välkända. Han säger sig vara förvånad och förtjust över att då han tar ett tåg från Piccadilly till Paddington inte hamna på Ceylon. Och i den andan försvarar han ortodoxin, auktoriteten. Att vara ortodox är klokhet, och "att vara klok är mera dramatiskt än att vara vansinnig". Ortodoxin "är en människa i balans bakom vansinnigt framrusande hästar; än tycks han vackla åt ena hållet, än ramla åt det andra, men han bevarar statyns behag och aritmetikens säkerhet". Denna katolicism som språngbräda för en skojfrisk polemiker har egendomligt nog rönt den största uppskattning hos de troende: alla sorts apologeter mottas med tacksamhet.

Chestertons skämtlynne sviker honom inte heller då det gäller kriget. I sin självbiografi ironiserar han över dem som efter det första världskriget talade om sin desillusion över att allt förblev vid det gamla. Det väsentliga var, skrev han, att man klarat sig mot tyskarna. "Det enda försvarliga kriget är ett försvarskrig; och ett försvarskrig är definitionsmässigt och enligt sin natur ett krig från vilket man återvänder söndertrasad och blödande och bara skryter över att man inte är död." Reflexionen har ett stänk av förnuft, men är för munter; det enkla faktum att miljoner unga människor dog i kriget kommer bort genom att varje folk betraktas som en man.

Det erotiska problemet löses med samma dygdiga frivolitet, samma glada anspråkslöshet. "Att hålla sig till en kvinna är ett ringa pris för att över huvud taget få så mycket som se en kvinna." Chesterton skildrar kvinnor med en hänförelse utan sensualism och ett pryderi som även de mest typiska viktorianerna skulle kunnat avundas honom. "En man som talar med en kvinna om sexuella saker är en lymmel."

Denna kvickhet, som så ofta är nästan blottad på vett, kommer främst till sin rätt i rena vitsar som roar trots meningslösheten. Chestertons berömda fras om kvinnoemancipationen är ett gott exempel: "En miljon kvinnor reste sig och förklarade: Vi vill inte att man dikterar för oss. Och sedan blev de genast stenografer." Det är i Chestertons bästa stil.

*

Detektiv- och äventyrsberättelserna har med rätta skapat Chestertons rykte. Intrigerna är lysande, och de moraliska och intellektuella betraktelserna, som verkar tunna och pretentiösa då de framförs separat, gör sig briljant i denna inramning av osannolika händelser och personer. Fader Brown är en Chesterton som av hänsyn till situationen får lägga band på sin munterhet, men fritt kan utveckla sin fyndighet och sin oöverträffliga förmåga av pregnant formulering. Man läser med spänning utan att någonsin bli upprörd; än mer än i andra detektivromaner är morden, liken och bovarna rena rekvisita, som förströr utan att ett ögonblick tas på allvar. Det urval av dessa historier som nu utkommit på svenska (*Fader Brown*, Albatross-Norstedts, inb. 10 kr.) är utmärkt och översättningen av Tore Zetterholm i stort sett perfekt. Den som läst Fader Brown-historierna tre eller fyra gånger sedan trettio år måste i detta urval sakna några av de bästa, och en fortsättning är därför välkommen.

HERBERT TINGSTEN

Meddelande till tidningsabonnenter i Stockholm med förorter

Under tiden 1/6—15/9 1950 kunna undertecknade tidningar liksom föregående år **icke mottaga anmälan om adressändring per telefon.** Anmälan måste göras skriftligen och vara tidning till handa minst 3 arbetsdagar i förväg för att det abonnerade exemplaret skall komma till den nya adressen fr. o. m. önskad dag.

Stockholm i maj 1950

DAGENS NYHETER — **MORGON-TIDNINGEN**
STOCKHOLMS-TIDNINGEN — **SVENSKA DAGBLADET**

Genom flickögon

OBJUDEN GÄST (Bonniers 11:50) är en romandebut av *Anna Loo*, där bristande artistisk behärskning i stil och komposition inte helt uppvägs av en frisk och energisk berättarlust. Romanen handlar om det ovälkomna barnets problem och kontrasterar genom hela boken de rika och omtyckta och lyckliga mot de fattiga och utstötta och olyckliga, vilket förefaller som en väl enkel gränsdragning. Författarinnan tar parti för olycksbarnen med mycken värme — och många ord — men utan riktig dramatisk hetta i romanen.

Skådeplatsen, pensionat Solhem, är en livfull miljö kring flickorna i bokens centrum, värdinnans söta och bortkelade dotter och hennes kusin på skuggsidan, Jenny, med sin ogifta mor och okände far, sin förtvivlan och sitt trots mot att höra till livets objudna gäster. Problemet är redigt ställt utan subtiliteter. Flickornas utveckling fortgår efter naturens och de litterära förebildernas fasta lagar. Och under tiden sväller boken av bifigurer och episoder, av vilka inte alla är helt väsentliga.

På bokens sista sidor kommer en sorts försoning och upplösning av Jennys tragedi. Hon tar på sig sitt kors, sin skuldbörda och hänger sig åt offermystik. Hon som själv är utstött får aldrig stöta ut någon annan. När den velige drängen ansätter henne med motbjudande smekningar får hon sitt tillfälle att korsfästa sig. Det är inte särskilt övertygande i sitt starkt sammandragna händelseförlopp, och episoden är särskilt tvivelaktig därför att där bryter också fram den överspända vämjelse inför sexuallivet som halvt omedvetet ligger latent i hela boken. Denna väsentliga oklarhet framträder desto tydligare därför att ambitionen att klarlägga och avslöja psykologiska sammanhang annars är det mest löftesrika i boken.

*

Ett rikt galleri människor, men sedda genom mera omedvetna flickögon, förekommer också i *Magda Henning Anderssons Blinka nitton* (LT:s förlag, 7: 50), som är en samling berättelseskärvor kring en släktkrets i Närke. Kanske är det skärvor ur något som en gång var tänkt som en roman, och kanske är deras charm just denna på samma gång självsvåldiga och anspråkslösa form. Mycket är banalt och oväsentligt, och många av poängerna är förbluffande enkla, men det finns en äkthet på botten som är fullt tydlig även i det mycket tunna formatet.

Den originella och lätt förfallna bergslagssläkten har givetvis drag av Hjalmar Bergman, men författarinnan undviker skickligt att imitera. Hon är road av alla former av pittoresk dårskap utan att fånga mer än det allra ytligaste av det pittoreska. Mostrarnas egenart, även om det inte är klart för den lilla iakttagande flickan Kajsa, ligger mest i deras magnifika sätt att bära upp en för länge sedan förlorad position, vilket gör dem komiskt patetiska eller bara patetiska. Att kalla allting för någonting lite finare än det egentligen är kan vara ett sätt att försöka sträva efter tingens urbild, säger författarinnan om moster Adelaide, vars lilla bordslykta eller blinka nitton får symbolisera en fantasins vänligt blinkande lampa av genuint ursprung. Magda Hennings Anderssons glimtar är lite för fladdriga för att man skall få någon uppfattning om ljuskällans möjligheter, men de meddelar kontakt med en genuin miljö och en ovanligt omedelbar lust att skildra den.

INGRID ARVIDSSON

Boknytt från Irland

REPUBLIKEN IRLAND känner alla fördelar och nackdelar av att vara en liten nation som skriver och talar på ett världsspråk. Dess författare kan nå största tänkbara läsekrets genom engelska och amerikanska förlag, medan landets inhemska förlag omöjligen kan tävla med dem. Så fort en irländsk författare höjer sig över genomsnittet publiceras han i London och ibland i New York — nästan aldrig i Dublin. Vid ett möte nyligen i republikens huvudstad mellan bibliotekstjänstemän och bokhandlare avslöjades att ett skönlitterärt verk som publiceras på engelska på ett irländskt förlag knappast kan säljas i mer än 2.000 exemplar. Tydligen var mötesdeltagarna generade för att tala om hur litet böcker som verkligen kommer ut på de irländska förlagen och lämnade ytterst svävande besked: på tio år skulle det vara mindre än "en fjärdedel av Norges bokproduktion 1938" — det hade varit enklare att nämna en siffra. Botemedlet anses vara att upprätta egna agenturer för reklam och distribution i England och Amerika. I debatten framhölls flera gånger de skandinaviska ländernas rika bokproduktion som förebildlig.

YNGRE irländska författare har nu över huvud taget svårt att göra sig gällande även i England och USA, trots de stora angloamerikanska förlagens hjälp. Två stycken är dock sakta på väg att erövra en position, *Walter Macken* och *Donagh MacDonagh*. Macken känner svensk publik till en smula sedan radioteatern förra hösten gav hans folklivspjäs "Mungos hus". (Pjäsen framfördes väl högljutt, men slog an och är avgjort värd en svensk scen.) MacDonagh skall presenteras av Dramaten nästa säsong med sitt versspel *Happy as Larry* — en underfundig och drömsk historia, mättad med Dublins egenartade atmosfär. Ake Lindström i Expressen har översatt den. MacDonagh har förutom denna pjäs bakom sig några diktsamlingar. Han är en medelålders jurist, tjänstgör som domare i Dublin och har ett patriotiskt aktat namn: hans far arkebuserades av engelsmännen efter påskupproret 1916. Macken har kommit ut med en episk, osminkad och stark berättelse om irländare i London på 1930-talet. Den heter *I Walk Alone*, och de irländska upprorsmännens bombattentat mot engelska institutioner finns med som bakgrund. Det är självupplevt stoff. Boken har väckt anstöt hemma på Irland genom Mackens fräna framställning av katolskt bigotteri.

DET ÄR LÄTT för irländska författare att väcka anstöt hemma på sin ö. *Frank O'Connor*, den främste moderne novellisten vid sidan av Seán O'Faoláin, har tagit sig ordet före att i den amerikanska resetidskriften *Holiday* skriva en uppsats i ett Irlandsnummer. Där brännmärker han Englands gamla politik på ön — men kritiserar samtidigt republikens och kyrkans samfällda slapphet inför de sociala missförhållandena. Följden har blivit att han kallats förrädare och alla möjliga andra saker i de nationalistiska tidningarna, framför allt i den inflytelserika Irish Press, som kan sägas vara den extrema nationalistiska tidningen och språkrör för De Valera. Det går knappt en vecka utan att O'Connor får äta upp sin artikel, där han inför den amerikanska publiken "smutskastat fäderneön" med sina enkla påpekanden av fakta — så känslig är den irländska nationalismen 1950.

DEN LITTERÄRA situationen på Irland har under några år varit svår att få någon bild av, eftersom där inte funnits någon representativ tidskrift sedan 1947. Förut fanns "The Bell", som redigerades av O'Faoláin. Den självdog. Nu har ett försök gjorts med *The Envoy*, en frisk och argsint publikation, som just upplever sitt fjärde nummer under utfall mot den kyrkliga censurinstitutionen, mot de slöa inhemska förlagen och mot den officiella kulturpolitiken. Där skrivs ganska mycket om Joyce — studier av hans dikter och hans pjäs. Det är typiskt att när tidskriftens nummer recenseras i dagspressen, framför allt i Irish Press, häcklas detta Joyceintresse. "Ulysses" är märkvärdigt nog inte förbjuden på Irland, och Joyces porträtt hänger bredvid Yeats på National Portrait Gallery — men det hör till att snäsa av honom, fnysa en aning förtrytsamt åt att han uppskattas så högt ute i omvärlden. Just den tonen är betecknande för skrivsättet i litterära frågor i den tongivande irländska pressen, som ägnar större utrymme än engelska tidningar åt recensioner och debatter.

Just i dagarna har det engelska importförbudet mot irländska tidskrifter upphävts — en ganska barock förordning efter kriget utestängde alla sorters irländska tidskrifter från den engelska marknaden, och därför kunde litterära sådana knappast hålla sig mer än ett par nummer: den irländska publiken räckte inte långt. Nu, då irländska tidskrifter kommer till England, finns möjligheten att de också hittar till Sverige. Förutom "The Envoy" finns de enklare alstren *Irish Writing* (noveller) och *Irish Poetry*.

EN LITEN INSTRUKTIV bokserie håller på att ges ut i Dublin, och intresserade hänvisas till de olika alstren. En översikt över den irländska dramatiken har skrivits av den kände regissören *Michael Mac Liammoir*, *Theatre in Ireland*, *Lennox Robinson* — en av Strindbergs största förespråkare väster ut — kommer med en bok om Abbeyteatern och *Austin Clark* med en om modern irländsk lyrik. En pater, *John Ryan*, skriver om medeltida kulturförbindelser mellan Irland å ena sidan, England och kontinenten å den andra. Den som följer med serien bör få gedigen kunskap om irländska fenomen. Böckerna kommer ut på förlaget Colm o Lochlainn i Dublin och kostar två shilling per styck.

JAN OLOF OLSSON

INDISKA INTUITIONER

S. *Radhakrishnan*, enligt uppgift Indiens ambassadör i Moskva, har i *Idealistisk livssyn* (Natur och Kultur, häftad 10:—) åstadkommit ett ofta verkningsfullt och suggestivt, men ändå oftare kritiklöst och starkt spekulativt arbete. Det framlades i föreläsningsform redan på 20-talet och har nu bara bearbetats obetydligt. Upptakten med en visserligen i många stycken föråldrad men skarp religionskritik är ägnad att ge läsaren intrycket av en kritisk ande, som för senare bruk reserverat helt nya och träffliga motiveringar för tron på en del centrala religiösa satser — — av författaren kallad idealistisk livssyn. Emellertid saknar man det förträffliga i motiveringarna när de slutligen kommer. Vad Radhakrishnan bjuder på är en teori om helhetsintuitioner ("hela människans reaktion inför hela verkligheten") som stöd för den religiösa tron. Logik och språk förklaras vara en lägre form av detta slags kunskap.

Häremot måste man invända att det behövs bevis för intuitionerna för att skilja dem från inbillning. En smula oväntat medger också Radhakrishnan ett sådant behov, men drar sig inte mycket för att uttala sig om själarnas existens före födelsen, om odödligheten och om mycket annat lika äventyrligt.

CARL-OTTO JONSSON

"En fint sensibel kärlekspsykologisk studie ... en väsentlig och gripande bok ..." Carl-Eric Nordberg i ST
PANACHE SERIEN
H. C. Branner
RYTTAREN
Roman 6: 25
BONNIERS

Tidstecken?
Ung poet blir religiös mystiker
Östen Sjöstrand INVIGELSE
"Den är förvisso ett inträde i svensk poesi, och man kommer med intresse att följa hur Östen Sjöstrands diktning utvecklas i hägnet av hans bekännelsereligion." Ragnar Bengtsson i AB
"En egenartad och avvikande profil bland våra yngsta författare". Erik Lindegren i ST
4: 75
BONNIERS

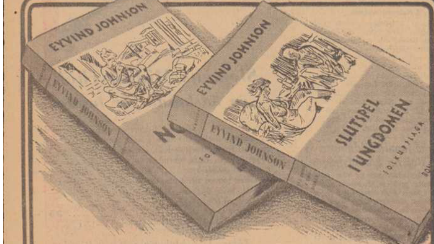

Eyvind Johnson
- en folkets stora berättare -
nu i folkupplaga
Gunnar Helén i ST skriver i en stor artikel i anledning av folkupplagan:
För Eyvind Johnson är berättandet en handling av kärlek och ansvar ... Drivfjädern ... verkar endast i en riktning och för ett mål: att lyfta människan upp i andens rike.
Av Valda skrifter i folkupplaga har nu utkommit
Nu var det 1914
Här har du ditt liv! 4: 75, inb. 8:—
Se dig inte om! 3: 75, inb. 7:—
Slutspel i ungdomen 4: 75, inb. 8:—
Noveller, (2 vol.) Pr. vol. 4: 75, inb. 8:—
I höst fullbordas serien med Stad i ljus — Stad i mörker • Kommentar till ett stjärnfall • Regn i gryningen • Soldatens återkomst • Nattövning • Strändernas svall (2 vol.)
BONNIERS

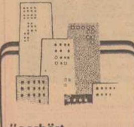

"oerhört fascinerande från första sidan till den sista"
James Hilton i N. Y. Herald Tribune
1984 av George Orwell
En roman om den totalitära framtidsstaten, vår tids dödliga fara för människan
11:—, inb. 14:50
BONNIERS

Av den nypromoverade hedersdoktorn vid Stockholms Högskola
Johan Falkberget
har i Sverige under senare år utkommit
Nattens bröd
Häft. 10:50, inb. 13:75
"Han har nått den stora gemenskapen med sitt folk och känner den nationella livskänslans rytm." Ivan Oljelund i Stockholms-Tidningen
Plogjärnet
Häft. 14:50, inb. 18:50
"Han tillhör de förnämliga i kretsen av nutida nordiska författare." Rickard Lindström i MT
NORSTEDTS

Nytt för dagen från Natur och Kultur
Richard Crossman (Red.) Vi trodde på kommunismen
Arthur Koestler, Ignazio Silone, Richard Wright, André Gide, Louis Fischer och Stephen Spender förklara varför de en tid trodde på kommunismen som mänsklighetens hopp — och varför de ändrade uppfattning.
13:—, inb. 16:—
Emma Hawkridge Världens religioner
Skildrar de olika religionerna och deras inflytande på kulturutvecklingen.
Illustr. 24:-, bibl. bd 30:-, halvfr. bd 38:-.
James M. Govin Härar genom luften
Berättar instruktivt och medryckande om hur flyget radikalt förändrat och än mer kommer att förändra krigföringen.
Illustr. 10:50, inb. 13:75.
Anton Sörlin Trädgårdsbotanik
Praktisk handledning för amatörer och yrkesmän.
Illustr. 13:—, inb. 15:—
T. Paulsson Frenckner Kalkylering och kostnadskontroll i varuhandelsföretag
Ny instruktiv volym i serien "Moderna affärshandböcker".
5:50, inb. 7:75.
Elektroteknisk handbok del 3. 3:e upplagan
Klotb. 38:75, bibl.bd 43:75
NATUR och KULTUR

"alla kapitlen innehålla något väsentligt minnen och intryck som ingen annan kunnat skänka oss."
Knut Hagberg i Sv. D.

Sven Hedin
STORMÄN och KUNGAR
Illustr. 24:—, inb. 32:—
hfr. bd 46:—
FAHLCRANTZ och GUMÆLIUS